

The image shows a close-up of a traditional wooden door or panel. The wood is heavily carved with intricate patterns, including a central star-shaped motif (possibly a six-pointed star or a similar geometric design) that is filled with a golden or yellowish material. The surrounding wood is decorated with various carvings, including small triangular shapes and larger, more complex designs. The overall appearance is aged and weathered, with a rich, textured surface. The text "XÀBIA HISTORICA" is overlaid on the image in a white, serif font, centered horizontally and slightly above the middle vertically.

XÀBIA HISTORICA

Tourist Info Centre

Pl. de la Iglesia, 4
03730 Xàbia (Alicante)
Tel. 96 579 43 56
Fax. 96 579 63 17
xabiacentre@touristinfo.net

Tourist Info Port

Pl. Almirante Bastarache, 11
03730 Xàbia (Alicante)
Tel. 96 579 07 36
Fax. 96 579 60 57
info@xabia.org

Tourist Info Arenal

Ctra. Cabo La Nao - Urb. La Plaza
03730 Xàbia (Alicante)
Tel. 96 646 06 05
Fax. 96 579 62 58
xabiareal@touristinfo.net

www.xabia.org

Dessin: Tintorera
Impression: Imprenta Botella
Photos: Departament de Turisme - Tintorera
Édition: 2013

XÀBIA HISTÒRICA

LA HERENCIA DE UN RICO PASADO
XÀBIA, L'HERÈNCIA D'UN RIC PASSAT

XÀBIA HISTÒRICA

- 1

AYUNTAMIENTO
(s. XVIII, reformado s. XX.)

AJUNTAMENT
(s. XVIII, reformat s. XX.)
- 2

IGLESIA SANT BERTOMEU (1513)
Monumento Artístico Nacional.
Estilo gótico Isabelino.

ESGLÉSIA SANT BERTOMEU (1513)
Monument Artístic Nacional.
Estil gòtic Isabelí.
- 3

MERCADO DE ABASTOS (1946)
Inspirado en el Gótico Civil.

MERCAT D'ABASTOS (1946)
Inspirat al Gòtic Civil.
- 4

CA LAMBERT (CASA "TENA") (1857)
Estilo Ecléctico. Casa de la burguesía local.

CA LAMBERT (CASA "TENA") (1857)
Estil Eclèctic. Casa de la burgesia local.
- 5

CAPILLA DE SANTA ANNA (1502)
Capilla del antiguo hospital medieval.

CAPILLA DE SANTA ANNA (1502)
Capella de l'antic hospital mitjàval.
- 6

TOURIST INFO XÀBIA CENTRE
Cementerio medieval s.XIV

TOURIST INFO XÀBIA CENTRE
Fossar del s.XIV.

- 7

MUSEO MUNICIPAL
(s. XVII) Palacete de Antonio Banyuls.

MUSEU MUNICIPAL
(s. XVII) Palau d'Antoni Banyuls.
- 8

CONVENTO DE LAS AGUSTINAS (1946)
Sustituye al destruido convento de los Mínimos.

CONVENT DE LES AGUSTINES (1946)
Sustituir al destruït convent dels Mínims.
- 9

RIURAU de ARNAUDA (s. XIX)
Riurau: Edificio que acompañaba a las casas de labranza, destinado al secado y elaboración de uva pasa.

RIURAU de ARNAUDA (s. XIX)
Riurau: Edifici que acompanyava a les cases de camp, destinat al secat i el·laboració de la pansa.
- 10

MURALLA
Reconstrucción del trazado de las murallas medievales, derruidas en 1874.

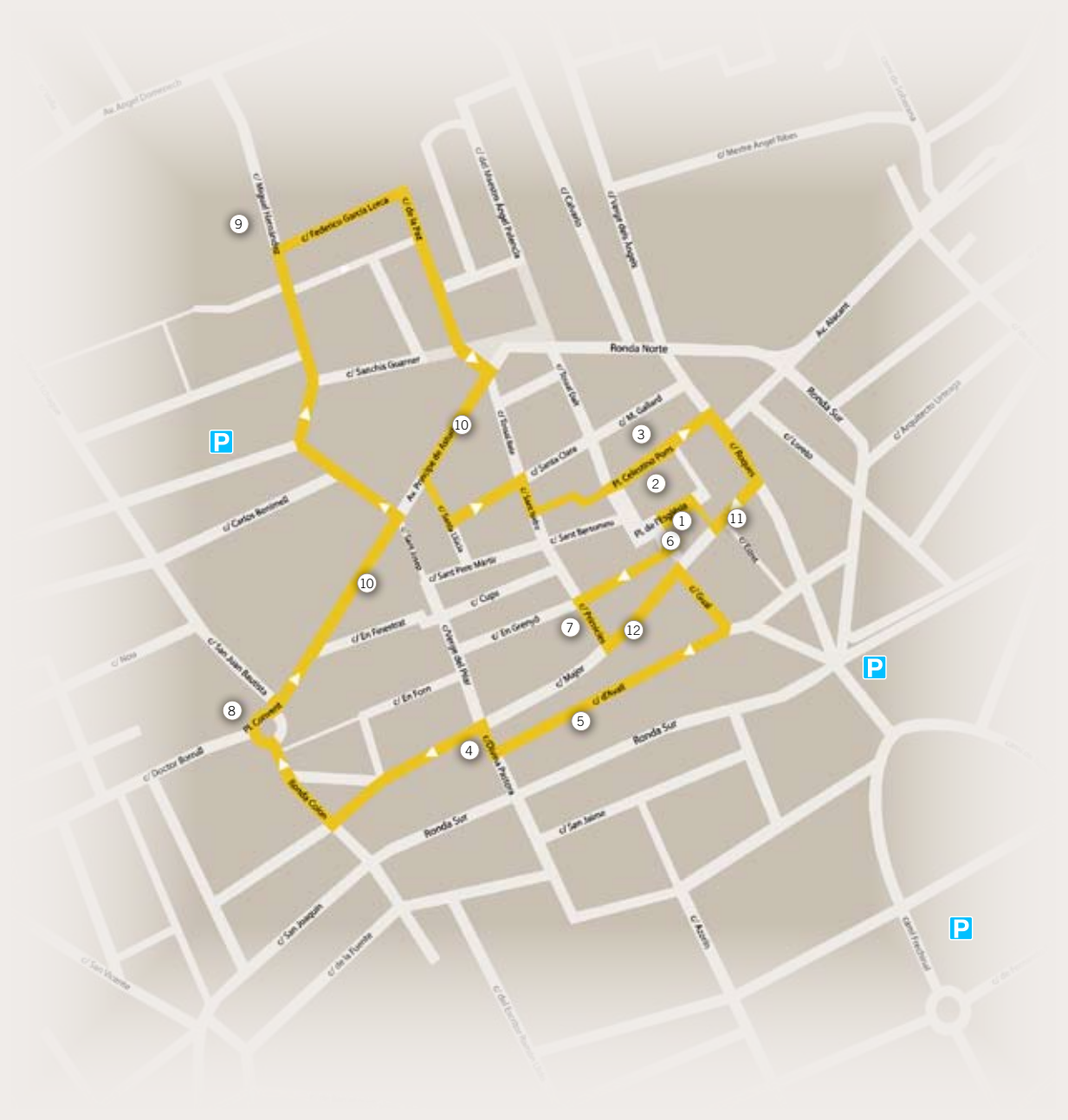
MURALLA
Reconstrucció del trazat de les muralles mitjàvals, derruïdes al 1874.
- 11

CASA DE LA CULTURA
- 12

BIBLIOTECA

Xàbia se alza en el extremo occidental de la península, a la orilla del Mediterráneo. Su privilegiada y estratégica situación ha favorecido históricamente los asentamientos de diversas culturas, que dejaron sus huellas y legaron como herencia el particular carácter del municipio.

La diversidad de culturas ha sido enriquecedora. Sin embargo, la constante amenaza que durante siglos significaron los ataques e incursiones llegadas por mar impuso un urbanismo peculiar de defensa, convirtiéndola en una villa amurallada. Es entre los siglos XIII y XVII cuando la huella de la historia queda más marcada en el trazado de calles y arrabales.

Fue en este periodo cuando se produjo la conquista feudal de la villa y comarca por el rey Jaume I. A partir de 1244 se abrió un proceso largo e inestable de repoblación, algo que ahondó el carácter defensivo de la villa. Hasta 1397 Xàbia fue un núcleo dependiente de Dénia pero el incremento constante en su población e importancia propició un proceso de independencia que hizo posible la creación de una entidad administrativa propia, con término y consejo. Sin embargo, Xàbia siguió dentro del condado de Dénia (a partir del siglo XV marquesado) hasta que en 1612 se le concedió el título de Villa Real.

Hoy recorrer las calles y rincones del Centro Histórico de Xàbia es respirar su rico pasado, marcado por la historia y la tradición rural.

Xàbia es alça en l'extrem occidental de la península, als peus del Mediterrani. La privilegiada i estratègica situació ha afavorit històricament els assentaments de diferents cultures, les quals han deixat la seua empremta i herència en el nostre municipi.

La diversitat de cultures ha sigut enriquidora. La constant amenaça que durant segles van significar els atacs i incursions patits arribats per la mar va imposar un urbanisme peculiar de defensa, convertint-la en una vila murallada. És entre els segles XIII i XVII quan l'empremta de la història queda més marcada en el traçats dels seus carrers i ravals.

Fou en aquest període quan es va produir la conquesta feudal de la vila i la comarca pel rei Jaume I. A partir de 1244 s'obri un procés llarg i inestable de repoblació, fet que va conferir a la vila el seu caràcter defensiu. Fins 1397 Xàbia va ser un nucli depenent de Dénia, a partir d'eixa data, el creixement en població i importància de la vila, van fer possible una major independència respecte de Dénia i va adquirir entitat administrativa pròpia, amb terme i consell. No obstant això, Xàbia va formar part, junt amb altres territoris, del comtat de Dénia; convertit, ja en el segle XV, en marquesat, fins que en 1612 se li va concedir el títol de Vila Reial.

LA VILLA MEDIEVAL

La antigua villa medieval era un pequeño recinto cerrado por una muralla, datada del siglo XIV y que abarcaba un entramado de calles estrechas con un perímetro casi ortogonal. El trazado correspondería a las actuales calles Roques, Ronda Sud, Sant Josep, Verge del Pilar, Pastores, Príncipe d'Astúries y Ronda Nord. Dentro de esta primitiva villa amurallada había una fortificación o cortigium cimentada en estructuras defensivas anteriores como la andalusí Torre d'Encairat o la iglesia primitiva, hoy ábside del actual edificio gótico.

El importante crecimiento demográfico vivido en Xàbia durante el siglo XV supuso su evolución urbanística. El primitivo recinto amurallado quedó pequeño hasta que, a finales de este siglo y principios del XVI, se retranquearon las murallas para abrir nuevos viales. El nuevo trazado discurre por las rondas que actualmente circundan la villa y tenía sus puertas por el Portal de la Ferreria, Portal del Clot y Portal de la Mar.

También a mediados del siglo XIV empieza a construirse el que con los años se ha convertido en el edificio más emblemático de la población: la iglesia fortaleza de San Bartolomé. La estructura primigenia se amplió un siglo después, combinando con exquisitez la estética con la función defensiva. Actualmente es considerada como uno de los ejemplos más bellos del gótico isabelino o plateresco y desde 1931 está declarada como Monumento Histórico Artístico.

c/ Sor Caterina Bas

Reconstrucción Murrallas

LA VILA MEDIEVAL

L'antiga vila medieval va ser un xicotet recinte tancat per una muralla del segle XIV que definia una trama urbana de carrers estrets amb un perímetre quasi ortogonal. El traçat correspondria, aproximadament, als actuals carrers Roques, Ronda Sud, Sant Josep, Verge del Pilar, Pastores, Príncipe d'Astúries i Ronda Nord. Dintre d'aquest primitiu nucli murallat, hi havia una fortificació o cortigium cimentada en estructures defensives anteriors, probablement d'època andalusina, com la torre d'En Cairat, o la primitiva església, hui l'absis de l'actual edifici gòtic.

L'important creixement demogràfic viscut a Xàbia durant el s.XV va impulsar una evolució urbanística. El primitiu recinte murallat era insuficient per a acollir este increment de la població. Açò va suposar, a finals d'aquest segle o principis del XVI, una modificació del perímetre de les muralles per a obrir nous vials i un nou traçat que discorria per les actuals rondes que circumden la vila amb accessos pel portal de la Ferreria, portal del Clot i portal de la Mar.

És a mitjan els segle XIV quan comença la construcció del que amb els anys s'ha convertit en l'edifici més emblemàtic de la població: l'ESGLÉSIA FORTALESA DE SANT BERTOMEU. La seua exquisita combinació estètica i defensiva li van valdre la declaració de Monument Històric Artístic el 1931. La seua obra principal data dels segles XIV al XVI, amb ampliacions en els segles XVIII i XIX, i és considerat un dels exemples més bells del gòtic isabelí o plateresc.

Rincón de la "Pl. de l'església"

C/ Estret

Vidrieras de los triforios

Puerta de "les Escaletes"

Capilla de la "Purísima"

IGLESIA FORTALEZA DE SAN BARTOLOMÉ

Los orígenes de este imponente edificio de piedra tosca se remontan al siglo XIV, con la construcción del actual ábside. Una vez más, son los ataques de corsarios y piratas los que marcan el destino del inmueble. El peligro y las necesidades de tener un lugar donde guarecerse aconsejan agrandar la fortaleza del centro de la villa, que desde ese momento combinará una doble necesidad: religiosa y defensiva.

Es en 1513 cuando comienzan unas nuevas obras, bajo la dirección del maestro de obras Domingo de Urteaga. El resultado es una gran nave gótica, encabezada por un ábside y con tres capillas en cada lateral enmarcadas por contrafuertes. Posteriormente se añadieron nuevas dependencias laterales, como las sacristías vieja y nueva o la capilla de la comunión, en el lado norte de la nave principal. En este flanco encontramos el campanario, que también fue utilizado como torre de vigilancia.

El techo está formado por bóvedas de crucería y sobre las capillas corre una galería o triforio con pequeños arcos abiertos a la nave interior y grandes ventanales al exterior que ponen de relieve su finalidad defensiva. El principal elemento de construcción es la piedra tosca, arenisca calcárea de origen dunar.

Respecto a los elementos decorativos, hay que decir que son escasos en su interior a consecuencia del expolio en las sucesivas guerras, principalmente durante la Guerra Civil. En el exterior destacan los escudos heráldicos de los marqueses y señores de la villa sobre las puertas de acceso, las decoraciones vegetales de las impostas y las bolas de las portaladas. El conjunto estuvo rematado originariamente por almenas y dispone de saeteras, vanos para los morteros y dos balcones amatacanados sobre las puertas. En el subsuelo del actual pavimento de cemento se oculta un desconocido conjunto de criptas y vasos funerarios, probablemente del s. XVI, que todavía quedan por recuperar.

En la actualidad, además de templo, San Bartolomé es el escenario habitual de conciertos de música clásica por la perfecta acústica que le confieren sus bóvedas.

ESGLÉSIA FORTALESA DE SANT BERTOMEU

La seua història comença en el segle XIV amb la construcció de l'actual absis. Però el creixement de la població i els atacs dels corsaris i pirates des del s.XIV aconsellen engrandir la fortalesa, complint així la seua finalitat religiosa i defensiva, principal característica de l'edifici. Així, doncs, el 1513 comencen les obres dirigides pel mestre navarrés Domingo Urteaga.

Es tracta d'una gran nau gòtica, encapçalada per un absis, amb tres capelles en cada lateral emmarcades pels contraforts. Posteriorment es van afegir als costats de l'absis diverses dependències (sagristia vella i nova) i la capella de la Comunió, al nord de la nau principal. En la unió nord entre l'absis i la nau, trobem el campanar, també utilitzat com a torre de vigilància.

El sostre està format per voltes de creueria i sobre les capelles corre una galeria o trifori amb arquets oberts a la nau interior i grans finestrals a l'exterior que posen de manifest la seua finalitat defensiva.

El principal element de construcció és la pedra tosca i els seus elements decoratius són escassos en el seu interior a conseqüència de l'espoli en les successives guerres, principalment durant la Guerra Civil. En l'exterior destaquen els escuts heràldics dels marquesos i senyors de la vila sobre les portes d'accés, les decoracions vegetals de les impostes i les boles de les portalades. El conjunt va estar rematat originàriament, per merlets i disposa d'espitlleres, vans per als morters i dos balcones amatacanats sobre les portes.

En el subsòl de l'actual paviment de ciment, s'oculta un desconegut conjunt de criptes i vasos funeraris, probablement del s.XVI, que encara queden per recuperar.

En l'actualitat és escenari habitual de concerts de música clàssica per la perfecta acústica que li conferixen les seues voltes.

LA ARQUITECTURA: REFLEJO DE SU HISTORIA

L'ARQUITECTURA: REFLEX DE LA SEUA HISTÒRIA

La villa de Xàbia creixí al voltant de la iglesia, mantenint el seu traçat medieval. Els edificis més representatius es troben, doncs, molt prop del temple.

Al costat lateral de la iglesia trobem la fortificació **el Ayuntamiento**, edifici amb una façana de cert estil neoclàssic que ocupa, en part, el que en el seu origen fou una **ermita dedicada a San Cristóbal**. Aquesta es construï el segle XVII sobre una antiga necròpolis cristiana "el fossar" (del segle XIV-XV), part de la qual es pot veure sota el sòl acristalat de l'Oficina de Turisme. L'antiga ermita després fou reconvertida en escola pública i més tard en la capella de la Virgen de los Desamparados fins a 1890, quan es convertí en l'Ajuntament de la vila.

De la edificació original destaquen els característics 5 "porxens", ara cegats, de la part posterior, que formaven una lonja oberta on se celebrava el mercat. L'arc obert que comunica la Pl. de Baix amb la de l'Església és anterior, probablement una porta medieval.

Si deixem els voltants de la iglesia i ens dirigim a la seva façana septentrional per trobar l'actual **Mercado Municipal de Abastos**, que s'alça en el mateix solar que en el segle XVII ocupà el antic convent de les Agustines Descalzas. El recinte escondia una torre, probablement la de En Cairat, on reposaven els restes de Sor María Gallart, la fundadora de la comunitat. Durant la Guerra Civil, el vell convent fou destruït pel Consell Municipal amb l'intenció de construir en el seu lloc un mercat cobert. Però la guerra frenà el projecte i no fou fins a 1946 quan s'inaugurà el mercat, construï seguint un estil que no desentonava amb la iglesia veïna.

Seguint el seu traçat medieval, la vila va continuar creixent al voltant de l'església i al seu redós es van establir els edificis més representatius.

Enfront de la façana lateral de l'església trobem **l'Ajuntament**, on originàriament es trobava l'ermita de Sant Cristòfol (S.XVII) construïda sobre una antiga necròpolis cristiana, "el fossar" (s.XIV - XV), part del qual es pot contemplar sota el sòl de vidre de l'Oficina de Turisme. D'esta edificació original destaquen els característics "porxens" de la frontera posterior, que formaven una llotja oberta on se celebrava el mercat. L'arc que comunica la plaça de Baix amb la de l'Església és anterior, probablement fou una porta medieval.

L'actual Ajuntament (s.XVIII-XX) té una façana d'un cert estil neoclàssic. L'antiga ermita va servir, entre altres usos, com a escola pública, i posteriorment com a capella de la Mare de Déu dels Desemparats fins a 1890.

Si deixem la contornada de l'Església, en la seva part septentrional, ens trobem amb l'actual **Mercat Municipal d'Abastiments**. Si bé l'actual construcció no correspon a època medieval, en este solar es va construir en el s. XVII el convent de les Agustines Descalces, en l'hort del qual hi havia una torre, probablement la d'En Cairat, on reposava el cos de sor Maria Gallart, fundadora de la comunitat. Durant la Guerra Civil (1936-39) el vell convent va ser destruït pel consell municipal per a edificar en el seu lloc un mercat cobert. La guerra va impedir realitzar este projecte i va caldre esperar fins a 1946, any en què es va inaugurar l'actual Mercat Municipal d'Abastiments, la construcció del qual buscava un cert estil que no desentonava amb el de la propera església.

Ayuntamiento

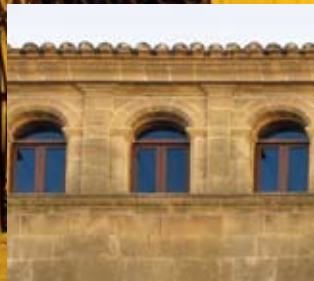

Portal del "Clot"

MUSEO ARQUEOLÓGICO Y ETNOGRÁFICO SOLER BLASCO

A pocos metros de la plaza de l'Església, en la Plaça dels Germans Segarra, encontramos el principal ejemplo de arquitectura civil de la villa. Se trata de la **Casa-Palacio de Antoni Banyuls**, personaje notable de su época y mayordomo de Felipe III.

De este bello edificio levantado en la primera mitad del siglo XVII, destaca su magnífica fachada en piedra tosca, y su galería superior de "porxens", así como el pavimento de baldosas de barro y "mocadorets" verde y blanco conservado en una de sus salas.

MUSEU ARQUEOLÒGIC I ETNOGRÀFIC SOLER BLASCO

A pocs metres de la plaça de l'Església, a la plaça dels Germans Segarra, trobem el principal exemple d'arquitectura civil de la vila. Es tracta de la **casa-palau d'Antoni Banyuls**, personatge notable de la seua època i majordom de Felip III.

D'este bell edifici, alçat en la primera meitat del segle XVII, destaca la magnífica façana en pedra tosca, i la galeria superior de "porxens", així com el paviment de taulells de fang i "mocadorets" verd i blanc conservat en una de les seues sales.

Infundibulo

*Pavimentos
y "Mocadorets" s. XVII*

En el siglo XIX, este palacio fue sometido a una importante reforma. Hoy alberga el "Museu Arqueològic i Etnogràfic Soler Blasco", nombre que reconoce a su principal impulsor y primer director del museo. Fue Juan Bautista Soler Blasco quien, como alcalde, gestionó la compra del palacete en 1975. Dos años después se instalaba la primera exposición permanente. Visitar el museo supone un breve viaje por la rica historia del municipio; en sus salas se pueden ver piezas de la prehistoria, vestigios de los asentamientos ibéricos, romanos y medievales, así como la recreación de una herrería de finales del siglo XVIII, entre otros objetos de la cultura tradicional.

Sala de arqueología submarina

En el s. XIX el palau va ser sotmés a una important reforma i en l'actualitat alberga el "Museu Arqueològic i Etnogràfic Municipal Soler Blasco".

El 1975, gràcies a la gestions de l'aleshores alcalde J.B. Soler Blasco, l'Ajuntament va adquirir el palacete que acull, des de 1977, l'exposició permanent. En reconeixement al seu principal impulsor i primer director el museu porta el seu nom.

La seua visita suposa un breu viatge per la llarga història del nostre municipi. En les seues sales es mostren peces des de la prehistòria, passant per l'època ibèrica, romana i medieval, així com l'ambientació d'una ferreria de finals del s. XVIII al XX i altres eines de la cultura tradicional.

Ventanal s.XVII

Balcón decimonónico

Sala de Arqueologia submarina de Xàbia

Pintura rupestre esquemàtica de la "cova del Barranc de migdia"

Inscripció funerària andalusí

Contrapeso de plomo en forma de ansora

Tesoro Ibérico de Xàbia

Pese a que Xàbia no se vio especialmente afectada, los habituales brotes de peste y otras enfermedades hicieron necesario abrir un hospital. Del inmueble original, datado en 1502, solo se conserva su **capilla, la de Santa Anna**, en el carrer d'Avall. Se trata de una pequeña nave gótica, en piedra tosca y de planta rectangular construida en tres tramos. De ella, destacan el arco de medio punto en la entrada y la bóveda de crucería.

Avanzada la Edad Media, la contrarreforma suscitó un interés religioso que trajo consigo la creación de conventos. Xàbia no fue excepción y en el siglo XVII se alzó un **convento** que ocupó la austera Orden de los Mínimos. Ubicado fuera de las murallas, en la placeta que tomó su nombre y hoy se conoce como "del Convent", fue destruido durante la guerra civil y sobre su solar se levantó en 1946 otro convento, esta vez de monjas de clausura: las Agustinas Descalzas, donde se conservan varias pinturas de Soler Blasco.

Además de los principales monumentos, lo más atractivo de Xàbia Histórica es su entramado de calles, estrechas y encajadas, repletas de fachadas adornadas con piedra tosca, enrejados de forja y puertas de mobila. Los edificios más representativos están en los alrededores de la iglesia, zona elegida por la burguesía de distintas épocas. Podemos encontrar ejemplos de casas góticas (datadas del siglo XV al XVII) en las calles Sor María Gallart, Pl. de l'Església, Santa Marta, Sor Catalina Bas, Sant Pere Màrtir, Metge González, Major y Estret. Representativo es el Palau dels Sapena, en la misma plaza de l'Església, en el que se pueden admirar sus arcos carpaneles en la galería y las ventanas geminadas y trilobulares.

Cerca de la Porta de la Mar, antiguo acceso a la villa desde el Puerto, se establecieron los marineros y pescadores. Allí se levantó en 1515 una pequeña iglesia dedicada a Loreto para servir a la gente de la mar. El templo fue derribado en 1870 y el único vestigio que podemos encontrar aquí es una fuente de los años 20 y una pequeña construcción de tosca, de estilo neogótico, que sirvió de cubierta a la cruz de Los Caídos construida en 1954.

A causa dels habituals brots de pesta i altres malalties, freqüents fins al segle XX, i a pesar que Xàbia no es va veure fortament afectada, va sorgir la necessitat de crear un hospital (1502), del qual només es conserva la seua capella, la "capella de Santa Anna" al carrer d'Avall. Es tracta d'un xicotet edifici gòtic, construït en pedra tosca i de planta rectangular dividida en tres trams. Destaca l'arc de mig punt que hi ha a l'entrada així com la volta de creueria.

Ja avançada l'edat mitjana, la Contrarreforma va suscitar un interès religiós que va fomentar la creació de convents, com ara el cas del convent dels Mínims del s. XVII a la placeta del Convent, fora de les muralles de la vila. Desafortunadament va ser també destruït durant la guerra (1936) i sobre el seu solar es va alçar al 1946 el convent de les Agustines Descalces, en el qual hi trobem destacables pintures de Soler Blasco.

A més dels principals monuments, Xàbia històrica és un entramat de carrers estrets i emblanquinats, replets de tosca, enreixats de forja i mobila, on abunden importants exemples de les edificacions de la burgesia en les seues respectives èpoques, que van triar la contornada de l'església per a alçar les seues cases.

És el cas de diversos exemples de Cases Gòtiques dels segles XV al XVII en els carrers sor Mre Gallart, Pl. de l'Església, Sta. Marta, sor Catalina Bas, S. Pere Màrtir, Metge González, Major, i Estret. Un clar exemple del gòtic civil és el palau dels Sapena (s.XV) a la pl. de l'Església, amb arcs carpaneles en la galeria i finestres geminades i trilobades.

Prop de la "porta del mar", accés a la vila des del port, es van establir els mariners. Allí es va alçar el 1515, per a servir la gent del mar, l'església de Loreto, que va ser derrocada el 1870. En l'actualitat hi ha una xicoteta construcció de tosca, d'estil neogòtic, que va servir de coberta a la creu dels caiguts construïda l'any 1954.

Pl. del "Convent"

Parque Montaner

LA PIEDRA TOSCA

El color dorado de la piedra tosca domina todos los rincones de la villa, imprimiéndole un sabor antiguo y monumental. El elemento imprescindible de la arquitectura local es una roca arenisca calcárea, formada por dunas de playa con más de cien mil años de antigüedad. En su corte se conservan los estratos de estas dunas, conocidos como "llavadés" así como las fisuras naturales (pels) que utilizaron los picapedreros como ejes para obtener las piezas básicas, que después trabajaban y retocaban.

Sin duda, los yacimientos de piedra tosca más importantes de todo el litoral valenciano están en Xàbia, son los dos muntanyars. Estas grandes canteras han sido explotadas desde la época romana hasta 1972, cuando se prohibió su extracción. Otro yacimiento importante es el de la Cova Tallada, situada a los pies de los acantilados del Cap de Sant Antoni y en cuyo interior se han encontrado restos de la época andalusí que nos permiten pensar que se usó como cantera desde el siglo XII. Actualmente estos "toscars" constituyen un valioso patrimonio natural, que nos descubre el paisaje y clima del pasado, pero también las técnicas y procedimientos tradicionales de extracción de los bloques de tosca, elemento singular de la rica arquitectura tradicional de Xàbia.

Puerta de "les escaletes"

Arco de entrada del "Calvari"

LA PEDRA TOSCA

El color daurat de la tosca, element imprescindible de l'arquitectura local, domina tots els racons de la vila i li conferix un sabor antic i monumental.

Es tracta d'una roca arenosa calcària formada de dunes de platja fa uns cent mil anys. En les seues cares es conserven els estrats de la duna ("llavadés") així com les fissures ("pèls") utilitzades pels pedrapiquers "arrancadors" com a eixos per a obtenir les peces bàsiques, posteriorment treballades i retocades.

Sens dubte, els jaciments o "pedreres" més importants de pedra tosca, no sols a Xàbia, sinó en tot el litoral valencià, són els dos Muntanyars (el de Dalt i el de Baix). Estes grans pedreres han sigut explotades des d'època romana fins a l'any 1972, quan va ser prohibida la seua extracció. Un altra pedrera important és la de la cova Tallada, situada al peu dels penya-segats del cap de Sant Antoni, en l'interior del qual s'han trobat algunes restes d'època andalusina, que ens permeten pensar en l'ús d'esta pedrera des del segle XII. Actualment estos "toscars" constitueixen un valuós patrimoni natural, que ens descobrix el paisatge i clima del passat, però també les tècniques i procediments tradicionals d'extracció de blocs de la tosca, element singular i imprescindible de la rica arquitectura tradicional de Xàbia.

Casa c/ Sor Caterina Bas

Arco Pl. Església

Mercado

c/Tossal de Dalt

Escaleras de la Plaza

Torre "d'en Cairat"

Oficina de Turismo

El auge del comercio de la pasa: LA XÀBIA MODERNA

El apoyo que las élites de Xàbia brindaron a los Borbones en la Guerra de Sucesión (1705-1714) se vio recompensado con la concesión de una serie de privilegios y concesiones por parte de la Corona. Felipe V otorgó en 1709 el título de Lealísima a la Villa de Xàbia y en 1712 le libró el privilegio de poder embarcar sus productos. Este hecho favoreció la exportación de productos desde el puerto, sobretudo el comercio de la uva pasa, que se convirtió en el activador de la economía local. Esta fruta deshidratada fue responsable en gran medida de los avances urbanísticos de Xàbia. Por ejemplo, de que se construyera un muelle en el último cuarto del siglo XIX para dar servicio a los barcos de vapor que cargaban cajas de pasa con destino al norte de Europa o que se establecieran infraestructuras como el telégrafo, el alumbrado eléctrico, imprentas, teatro, un trinquete e incluso una plaza de toros. Algunas de ellas, ya desaparecidas.

Riu Rau d'Arnaud

L'auge del comerç de la pansa: LA XÀBIA MODERNA

Com a conseqüència del suport de les elits de Xàbia als Borbó durant la Guerra de Successió, (1705-1714), Xàbia va obtenir una sèrie de privilegis i concessions per part de la Corona. El 1709, per privilegi de Felip V li va ser concedit el títol de Lleialíssima Vila, i en 1712 Xàbia va obtenir el privilegi de poder embarcar els seus productes. Este fet va afavorir l'exportació de mercaderies des del port, sobretot el comerç de la pansa, que es va convertir en l'activador de l'economia local.

Aquest comerç va marcar sens dubte una era d'esplendor en la història de Xàbia. La rellevància de l'elaboració i comercialització d'este producte, que culminarà en el s. XIX, va suposar un creixement econòmic i demogràfic que es va veure clarament reflectit en una gran expansió urbanística que manifesta l'arquitectura de l'època.

La forta demanda nord-europea va atraure els vaixells de vapor al port de Xàbia i va propiciar la construcció d'un moll a començaments de l'últim quart de segle XIX. En aquest mateix sentit, també s'establiren importants infraestructures com el telègraf, enllumenat elèctric, imprentes, teatre, trinquet i plaça de bous, algunes de les quals ja han desaparegut.

c/ En Grenyó

El comerç de la pansa generà una burgesia mercantil local que se enriqueixió amb les exportacions. Aquesta escollí al voltant de l'església edificis ostentosos dels quals són clar exemple la **Casa dels Bolufers**, **Casa de les Primícies**, **Casa Arnaud** (o de la senyoreta Josefina), la **Casa Abadía**, **Casa de Montalbán** (qui fou el capità dels pailebotes de la família Bolufer) i la **Casa de Tena**. Aquesta última, construïda el 1857, albergà una farmàcia a principis de segle i, després de ser adquirida pel Ajuntament, ha estat rehabilitada com a edifici per a activitats culturals: el Centre d'Artes Lambert.

El 1805 s'obrí la quarta porta de la muralla: el Portal Nou, a l'actual Ronda Nord. Pocs anys més tard, entre 1869 i 1874, s'enderrocaren definitivament les muralles per a impulsar l'expansió urbanística de la vila i es plantejà el sanejament amb amplies avingudes per a facilitar el trànsit de mercaderies des de la plaça del Convent (on arribaven els principals camins comarcals) fins al port. Aquestes són les actuals avingudes Príncep d'Astúries, on van continuar construint les seues cases els agricultors enriquits gràcies a la pansa, i l'Av. d'Alacant, on es va instal·lar una part de la burgesia mercantil.

A finals del s. XVIII i durant el s. XIX, la burgesia mercantil local dedicada a l'exportació de la pansa, i els propietaris agraris, van triar els voltants de l'església per a construir ostentosos edificis dels quals són clar exemple: casa dels Bolufers, casa Primícies, casa Arnaud (o de la Senyoreta Josefina), casa Abadía, casa de Montalbán (capità de la flota de pailebots de la família Bolufer), i la casa de Tena (actualment Ca Lambert)

Aquesta última, construïda el 1857, va albergar a principis de s. XX la farmàcia del mateix nom i ha estat rehabilitada recentment per acollir activitats culturals.

El 1805 es va obrir la quarta porta de la muralla, la del portal Nou a l'actual Ronda Nord, però pocs anys més tard, entre 1869 i 1874, s'enderrocaren definitivament les muralles per a impulsar l'expansió urbanística de la vila i es plantejà l'execució de l'eixamplament urbà, amb àmplies avingudes per a afavorir el trànsit de mercaderies des de la pl. del Convent, on arribaven els principals camins comarcals, cap al port. Aquestes són les actuals avingudes Príncep d'Astúries, on van continuar construint les seues cases els agricultors enriquits gràcies a la pansa, i l'Av. d'Alacant, on es va instal·lar una part de la burgesia mercantil.

c/ Sor Maria Gallard

En este periodo triunfó el estilo ecléctico, que arraigó profundamente en la burguesía xabiera. Hay tres modelos principales; uno elige la simetría y austeridad (por ejemplo la Casa dels Bolufers) con molduras planas de tosca que marcan la división entre los diferentes pisos, enfatizando la horizontalidad del edificio, enmarcando puertas y ventanas, así como el zócalo. Las rejas y los balcones son de madera de mobila. Otro modelo es el "romántico" (ejemplos en la c/ Major) que sustituye las molduras planas de tosca por otras de yeso con motivos vegetales. Por último encontramos un grupo de casas que recogen numerosos elementos neoclasicistas como las pilastras que enmarcan la entrada, con arco de medio punto y montante de abanico, triglifos y metopas bajo el voladizo. Como ejemplos, la Casa de Tena, Casa Arnaudá y la Abadía.

Riurau Catalá-Arnauda

Casa Bolufer

El testimonio arquitectónico de la importancia que alcanzó el comercio de la pasa en Xàbia son los "riurau", unas construcciones rectangulares de mampostería y tosca, con grandes arcadas que servían para proteger, de la humedad, la uva extendida sobre los cañizos mientras se secaba. Uno de los mayores es el Riurau de los Catalá d'Arnaudá, recientemente rehabilitado y reubicado en el Parque Montaner.

En este període va triomfar l'estil eclèctic, que va arrelar profundament en la burgesia xabiera, amb tres models bàsicament: el primer model tria la simetria i austeritat (ex: casa dels Bolufer) amb motllures planes de tosca que marquen la divisió entre els diferents pisos, emfatitzant l'horitzontalitat de l'edifici, emmarcant finestres i portes, així com el sòcol. Les reixes i balcons són de forja i la fusta de mobila. Un altre model és el "romàntic" (ex. c/ Major), que substitueix les motllures planes de tosca per altres d'algeps amb motius vegetals. Finalment trobem un grup de cases que arrepleguen nombrosos elements neoclassicistes com les pilastres que emmarquen l'entrada, amb arc de mig punt i muntant de palmito, tríglifs i mètopes davall la volada (ex. casa de Tena, casa Arnaudá, Abadía..)

Casa Tena

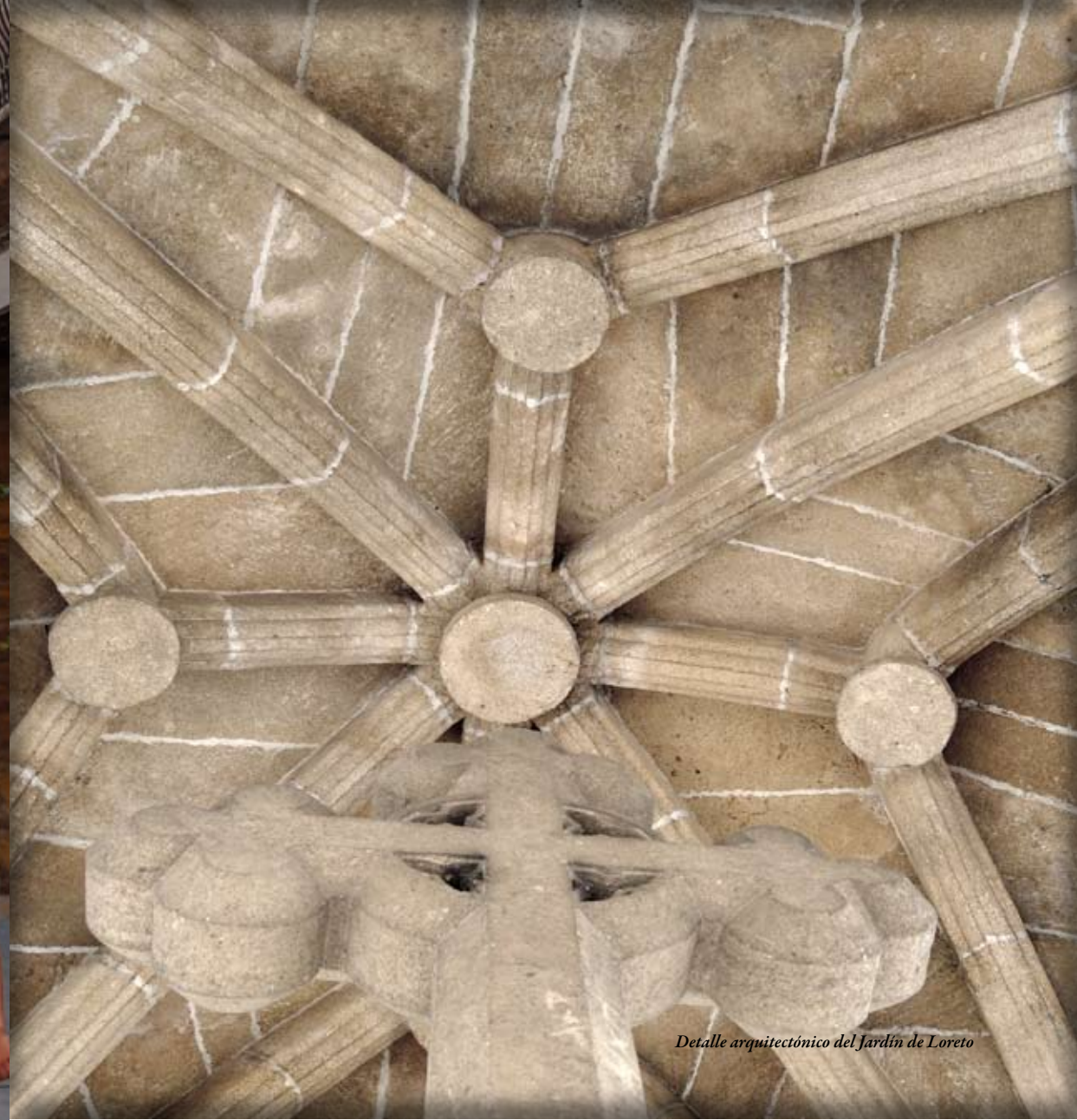

Casa de labranza con riurau

Com a testimoni de la importància que va assolir el comerç de la passa queden a Xàbia els "riurau", construccions rectangulares de maçoneria comuna i tosca, amb grans arcades o "ulls", la finalitat dels quals era protegir, de la humitat, el raïm estès en canyissos per a l'assecat. Un dels més grans és el riurau dels Catalá d'Arnaudá, recentment traslladat des de la seua ubicació original al Parc Montaner.

Major

Detalle arquitectónico del Jardín de Loreto

DATOS DE INTERÉS

Ayuntamiento

Pl. de la Iglesia, 4
Tel. 96 579 05 00
www.ajxabia.com
Horario: de 9.00h. a 14.00h

Tourist Info Xàbia Centre

Pl. de la Iglesia, 4
Tel. 96 579 43 56
www.xabia.org
Horario: de lunes a viernes de 9.00h. a 13.30h.
y de 16.00h a 19.30h. (verano de 16.30h a
20.00h.) Sábados de 10.00h. a 13.30h.

Casa de Cultura

Pl. de Baix, 6
Tel. 96 579 43 44
cultura@ajxabia.org

Museu Arqueològic i Etnogràfic Soler Blasco

Plaça dels Germans Segarra
mvsev.xabia@gmail.com
Horario: de Martes a viernes de 10.00h a
13.00 y de 17.00h. a 20.00. (verano de 18.00
a 21.00h.). Sábados, domingos y festivos de
10.00h. a 13.00h.

Ajuntament

Pl. de l'Església, 4
Tel. 96 579 05 00
www.ajxabia.com
Horari: de 9.00h. a 14.00h

Tourist Info Xàbia Centre

Pl. de l'Església, 4
Tel. 96 579 43 56
www.xabia.org
Horari: de dilluns a divendres de 9.00h.
a 13.30h. i de 16.00h a 19.30h. (estiu de 16.30h
a 20.00h.) Dissabtes de 10.00h. a 13.30h.

Casa de Cultura

Pl. de Baix, 6
Tel. 96 579 43 44
cultura@ajxabia.org

Museu Arqueològic i Etnogràfic Soler Blasco

Plaça dels Germans Segarra Llamas
mvsev.xabia@gmail.com
Horari: de dimarts a divendres de 10.00h a
13.00 i de 17.00h. a 20.00. (estiu de 18.00 a
21.00h.). Dissabtes, diumenges i festius de
10.00h. a 13.00h.

DADES D'INTERÉS

Ca Lambert (Casa de Tena)

C/ Major, 41
Tel. 96 579 18 62
Horario: de martes a sábado
de 11.00h. a 13.00h. y de 17.00h. a 20.00h.
(verano de 18.00h. a 21.00h.)

Biblioteca municipal

C/ Major, 9
Tel. 96 579 39 38
biblioteca@ajxabia.org
Horario: de lunes a viernes de 9.00h a 14.00h.
y de 16.00h. a 20.00h. Sábados de 10.00h. a 13.00h.

Mercado Municipal de Abastos

Pl. de Celestino Pons
Horario: de lunes a viernes de 8.00 a 13.30h y de
17.00 a 20.30h. (verano de 18.00h. a 21.00h.)
Sábados de 8.00 a 13.30

Iglesia de San Bartolomé

Pl. de l'Església
Tel. 96 579 11 74
Abierto en horario de culto

Convento Agustinas

Placeta del Convent
Tel. 96 579 13 67
Abierto en horario de culto

Capilla Santa Anna

C/ D'Avall
Horario: de lunes a viernes de 9.00h. a 14.00h.

Ca Lambert (Casa de Tena)

C/ Major, 41
Tel. 96 579 18 62
Horari: de dimarts a dissabtes
de 11.00h. a 13.00h. i de 17.00h. a 20.00h.
(estiu de 18.00h. a 21.00h.)

Biblioteca municipal

C/ Major, 9
Tel. 96 579 39 38
biblioteca@ajxabia.org
Horari: de dilluns a disabte de 9.00h a 14.00h. i de
16.00h. a 20.00h. Dissabtes de 10.00h. a 13.00h.

Mercat Municipal d'Abastiment

Pl. de Celestino Pons
Horari: de dilluns a divendres de 8.00 a 13.30h
i de 17.00 a 20.30h. (estiu de 18.00h. a 21.00h.)
Dissabtes de 8.00 a 13.30

Església de San Bertomeu

Pl. de l'Església
Tel. 96 579 11 74
Obert en horari de culte

Convent de les Agustines

Placeta del Convent
Tel. 96 579 13 67
Obert en horari de culte

Capella Santa Anna

C/ D'Avall
Horari: de dilluns a disabte de 9.00h. a 14.00h.

